

NED MED VAPNEN. Om hur säkerhetspolitiken reducerats till försvarspolitik och hur medborgarna glömts bort på det sluttande planet mot Nato

Av Stina Oscarson, dramatiker, regissör och kulturdebattör.

på Guldhedens bibliotek den 1 mars 2016.

Arr.: Guldhedsbibliotekets Vänner i samarbete med Fredsam Göteborg.

Berthas systrar sjöng dels i inledningen av mötet, dels före frågestunden.

SO: Min väg in i det här var för c:a 1 år sedan. Dessförinnan hade jag visserligen i mitt arbete varit engagerad i fredsfrågan men jag hade inte politiskt tagit ställning som aktivist förut. Jag kom att se vad som händer här genom att Kvinnor för Fred och lokalbefolkningen i Norrbotten ringde mig inför den stora militärövningen ACE (Arctic Challenge Exercise) som skulle ske i slutet av maj -15.

Det var 9 länder, de flesta Nato-länder, som gemensamt skulle öva stridsflyg över ett stort område i Norrbotten, Västerbotten och angränsande delar av Norge och Finland. Övningsområdet är så stort som Belgien och kan komma att utökas. Lokalbefolkningen kan bli tvingad att utrymma inom några dagar efter brev från försvarsmakten. De får ingen ersättning utom någon hotellnatt. Övningen ACE var mitt under kalvningen. 120 stridsplan. Vi löser våra problem på fel plan. Isen på Arktis smälter pga vår livsstil med uppvärmning av atmosfären. Resurser frigörs och det uppstår en kamp om dessa resurser. I stället för att göra något åt att isarna smälter tränar man krig för att slåss om resurserna. Detta är otroligt litet skildrat i pressen som är inriktad på storstadsområdena, särskilt Stockholm.

Informationen till Nato är att området är avfolkat. De som bor där finns liksom inte. Journalisterna vet inte vad som händer. Kommunrådet i Luleå, Niklas Nordström, säger i P1 att övningen är FN-sanktionerad! I övningen deltar alla länder som har intressen genom att de gränsar till Arktis, alla länder utom Ryssland. Ryssland är permanent medlem i Sä-

kerhetsrådet och har vetorätt. Hur skulle Ryssland kunna godkänna övningen?

Värdlandsavtalet planerades från 2010 men det var inte förrän 2014, just före valet som det blev känt. Då godkändes det av regeringen och skrevs under av ÖB på Natomötet i Wales i september. Sedan har den nya regeringen godkänt det, och nu i vår kommer det upp till beslut i riksdagen. Man har försökt påskina att det är en teknisk fråga med beslut om skattelagar t ex. Det är ett förakt för demokratin.

Avtalet innebär att Nato kan etablera baser i Sverige. Nato kan flytta fullt utrustad trupp och personalen har immunitet. Samförståndsavtalet, dvs värdlandsavtalet är avsett att överensstämna med Natros doktrin (paragraf 3.3). Natos doktrin stödjer sig på kärnvapen. Och detta säger de är en teknisk fråga!

31 näringslivstoppar skrev i DN Debatt och ville behålla det militära samarbetet med Saudiarabien. Då skrev 31 kulturarbetare om övningarna och värdlandsavtalet och det var som att dra ur en propp! Efter det skrevs det nästan dagligen. Man sa t ex sådant som att kulturarbetare inte begrep sig på säkerhetspolitik. Det var som att bli förflyttad till förra sekelskiftet: ”Varför ska kvinnor bry sig om politik?”

Vi menar att det som behövs är ökad kunskap. Idén om en Natoutredning kom upp. Folkpartiet och Moderaterna hade talat om en utredning. Nu kidnappade vi idén. Vi skulle göra den liknande en officiell utredning. Vi skrev egna direktiv för utredningen.. Vi fyllde den med fakta och såg till att den inte kunde beskyllas för att vara vare sig höger- eller vänsterpolitisk. Det var mest män och inte kulturarbetare som hade blivit misskrediterade. Det var först i sista kapitlet som vi drog slutsatser. En del kan tycka att vi var för försiktiga. Efter nio månader var vi klara. Vi lade fram vårt betänkande i januari. Det heter ”Sverige, Nato och säkerheten”.

Det är ett förvirrat läge. Man beskyller varandra för lögn. Försvarsmministern kallar Maj Britt Theorin och Pierre Schori för ”undervegetation”.

Nå, kanske är det inte förnedrande, även om det var menat att vara det. Gräsrötter behövs. Också i det Socialdemokratiska partiet.

Värdlandsavtalet är luddigt skrivet. Om värdlandsavtalet är oklart borde man ta det på allvar. Den känsligaste punkten är kärnvapen och Natobaser. Försvarsmakten har nekat till att kärnvapen kan komma på vårt territorium och på andra sidan säger vi tvärtom. Jag tror att det beror på en liten detalj: Allt kommer att ske på *inbjudan* av Sverige. Försvarsmakten säger att det inte kommer att ske. Men vi har ingen aning om hur det blir efter maktskiftet. Jag tror vi fastnar där genom att inte tänka längre än under den egna regeringstiden. Hultqvist tänker sig, tycks det, att vara försvarsminister i all framtid.

Jag tror att det inte handlar om fakta utan om värderingar och människosyn. Stoltenberg har sagt ”Vi kommer att tydligt öka vårt försvar och vår avskräckning i den östra delen av vår allians för att skicka signaler att Nato kommer att svara på varje aggression mot någon av våra allierade”. Och då menar han militärt svar. Är det genom avskräckning vi ska bygga vår säkerhet? Är det ens möjligt att bygga säkerhet med avskräckning? Jag tror inte det.

Bertha von Suttner skrev sin roman ”Ned med vapnen i slutet av 1800-talet. Hon säger att det är dumt att tro att man kan rusta till fred. När någon säger det tänker hon på en liknelse: mannen som varje gång någon säger att det ska börja regna hoppar i floden för att inte bli blöt.

Världens militära utgifter är 1 800 miljarder US dollar per år. Det betyder ½ miljon per sekund. Om man kunde rusta till fred hade vi haft världsfred för länge sedan. För fred krävs starka demokratiska institutioner, låg korruption, likvärdig utbildning för alla, jämlikhet... (Här nämner SO ett forskningsinstitut jag inte hör namnet på.)

Varför tror man inte på forskning när det gäller säkerhet när man gör det i andra frågor? Jag deltog i en debatt. Det var en kvinna som satt och twittrade negativt om det jag sa under tiden (fick jag se sedan). Hon sa sedan till mig. ”Stina du tror att du kan sitta med blommor i munnen och tro att

Putin inte ser dig.” Då tror man inte på samtalet. Man tror inte på att lyssna för att sätta sig in i den andras perspektiv. Tror man inte på samtalet då tror man på våldet. Då blir det helt logiskt med Nato och värdlandsavtalet.

Jag har mött människor som tidigare varit emot att gå med i Nato men som nu svängt. Jag har frågat dem varför och fått svaren:

Putin är farlig.

Försvaret är svagt,

Nato ska skydda oss.

Det är en berättelse som satt sig. De sa också. Vårt försvar kan inte skydda oss mer än en vecka. MEN: Vi har aldrig haft ett försvar som kan skydda oss mer än en vecka.

När man säger Nej till Nato till de här människorna tar man bort skyddet för dem. Då blir man själv ett hot. Jag har gjort en kortfilm: ”Nato på 6 minuter”. Den är gjord för att slå sönder den här berättelsen. Den finns på YouTube och hittas lätt när man söker på den rubriken. Tyvärr kan jag inte visa den här idag för tekniken fungerar inte, dvs ljudet. Den här filmen har delats 10 000 gånger. Se den och dela! Jag ska gå igenom punkterna en efter en:

Putin rustar upp från en extremt låg nivå. Fortfarande handlar Rysslands militärkostnader bara om en tiondel av Natoländernas sammanlagda kostnader.

Vårt försvar är dåligt. Vi kan bara skydda oss en vecka. Säger man. När Andra Världskriget bröt ut sa statsminister Per Albin Hansson ”Vår beredskap är god”, något som inte stämde om man med det menar militärt. Man satsade sedan mer på militären och som mest var det 3,1% av BNP. Nu är det 1,2%, men BNP har stigit kraftig under den här tiden. Det handlar om en relativ minskning, som man dock på 5 år tänker ta igen. Men samtidigt har försvaret ändrats från att vara ett territoriellt försvar med värnpliktsarmé till att vara ett insatsförsvar att sätta in i andra delar av världen.

Baltikum har kommit att inta en stor plats i argumentationen. Man menar att man inte kan stå neutral om Baltikum skulle utsättas för ett angrepp från Ryssland. Jag tycker inte man ska bygga för krig utan för att förebygga krig. Hur hjälper vi Baltikum bäst? Genom att inte öka spänningarna i vår del av världen, genom att verka diplomatiskt i en konflikt.

Vi bygger vår säkerhetspolitik tillsammans med andra, säger Hultqvist. Med likasinnade, säger han. Gemensam säkerhet har betytt (Palmekommissionen) att bygga säkerhet tillsammans med potentiella fiender. Det är något helt annat. Dessutom, "likasinnade". Är Ungerns och Polens politik uttryck för detta?

Ett annat argument är att *vi måste vara trovärdiga*. Det är ett argument jag känner mycket för, men det finns två vägar; den ena är att bli medlem i Nato, den andra är att dra sig ur. Det behövs en tydlighet. Vi behöver bestämma vilken fot vi ska stå på. Det är alltså i sig inget argument för att gå med i Nato.

Vi har ingen aning om vilka som kommer att vara ledare i en framtid. Vi måste bygga vår säkerhet så att den är oberoende när vi byter regering i Sverige eller den byts i USA.

Varför fokusera på kärnvapen? Det är ju inte aktuellt. Jo, det är det. Det finns 15 700 kärnvapenstridspetsar. 30% kan avfyras inom 30 minuter. 200 finns i Europa. I 12 länder är de utplacerade. *Om vi är med i Nato kan vi påverka för kärnvapenedrustning.* Så är det inte. Norge och Danmark har undantag för kärnvapen, men det gäller bara i fredstid. Inget Natoland har skrivit på Humanitarian Pledge, det upprop som handlar om ett internationellt förbud mot kärnvapen och åtagande att verka för detta. De är ingen framkomlig väg att gå med i Nato för att påverka.

Vi måste öva med de bästa. Argumentet är logiskt om man tror på kriget som en lösning. Om man ständigt väljaren hammaren som verktyg för att det är den man har. Man övar våld men tänk om man övade ickevåld! För det krävs det mer fantasi och kunskap än för att använda våld. Någon sa:

”samtal får uppstå om det gör det”. Det man tror på måste man skapa. Stora fredsövningar är inte att ”sitta med blommor i munnen”.

”Du är bara nostalgiker.” Sverige har byggt sin säkerhet på att aktivt förebygga krig, på bistånd, handel och generöst flyktingmottagande.

Natobaser. Trots ett muntligt löfte till Gorbatsjov i samband med Sovjetunionens upplösning att inte skjuta fram Natos positioner till de östliga intresseområdena är det just precis det man gjort.

Ekonomiska argument. Nato har inget eget försvar. Det är Natoländerna som har det. Det finns en regel att varje land ska bidra med 2% av sin BNP men de flesta länder når inte upp till den siffran. Dock är det troligt att man kommer att kräva det av Sverige vid ett medlemskap. Till det finns det två skäl. Dels Sveriges goda statsfinanser och dels att vi själva sagt att vi har så dåligt försvar. 40 miljarder kr per år blir då 60-80 miljarder.

Totalförsvaret kräver en analys av hotbilden. Hoten ligger inte i invasion utan i klimatuppvärmning, ojämlikhet, flyktingströmmar och naturkatastrofer, pandemier. För detta kan ingen militär lösning finnas. Man kan inte heller skydda sig mot terrorism med krig.

Jag skulle passera säkerhetskontrollen på Kastrup och fastnade. Min väskas innehåll slogs ut och man fann en liten burk, 125 g banan och blåbärsmarmelad. Ekologisk. Man beslagtogs den och jag fick samla ihop innehållet i väskan och såg då Gene Sharps bok ”From Dictatorship to Democracy” där 198 metoder för ickevåldskamp finns listad. Jag tänkte att här finns något mycket farligare än den där burken ekologisk marmelad.

IS kan inte slås ut med våld. För att döda en idé måste den ersättas med en bättre.

Natoutredningen har gjorts av många personer med olika åsikter och vi har fattat konsensusbeslut. En del tycker att utredningen är för tam. Vi anser att spänningen kring Östersjön skulle öka med ett ytterligare närmande till Nato och vi anser att kärnvapnen utgör ett hot. Vi menar att det som

måste till är aktiv avspänning och ickevåldsarbete. Inga Thorssons FN-utredning från 1984 för omställning från militär till civil produktion utnyttjades aldrig, lades åt sidan. Den borde dammas av.

Så var det dags för Berthas systrar att sjunga.

Därefter var det en lång frågestund:

Publ. ; En puzzelbit är hur an ser på Putin. Man får inte lov att säga att han inte är värre än någon annan. Då blir det ett väldigt ståhej. Man måste hålla med.

SO: Det finns inget mellan läge. Jag kommer inte att försvara inskränkningen av demokratiska rättigheter. Hur hanterar man sådana? Men så har vi den klassiska motsättningen: ”Antingen är du med oss eller emot oss. Man måste försöka förstå båda sidor. Det är problematiskt att man inte får försöka förstå.

Publ.: Nato med USA har invaderat 6 länder efter Andra Världskriget. Inte konstigt att Putin är rädd.

Publ.: Vårdlansavtal är förfärligt. Ordet värd ska vara något positivt.

SO: Det är ju så att genom det hälsar vi välkommen till Natoländer att verka här mot annat land i konflikt och krig. Man borde kalla saker vid deras rätta namn.

IM: Vi vet ju inte vad vi får för försvarsminister. Hultqvist måste ha vetat om planerna redan 2010. Först i maj 2014 då försvarsbetänkandet kom fick Valter Mutts och Jonas Sjöstedt veta om det.

SO: Det är väldigt mycket dubbla budskap. Det är problematiskt att inte kritik blir sakligt bemött. Det är svårt att mobilisera ett motstånd när vi har en röd-grön regering. Nu fogar det sig. Det skulle de inte göra med en borgerlig regering.

A-L: Känner du till vad som hänt på sista tiden (Jag minns frågans formulering men däremot svaret.)

SO: Framför allt att fredsrörelsen ökar. Det är ett stort engagemang. D ringer från hela Sverige. Något håller på att hända.

SO: Elin Vägner: Vi kan inte separera frågorna. Miljöfrågan växer, krig, fred, ojämlikhet, jämställdhetsfrågan, Det är vattentäta skott emellan hur de här frågorna behandlas. Konflikterna hänger ihop. Frågorna hänger ihop.

LE: Man demoniserar motståndaren, massmedia stöder det. Det är det militärindustriella komplexet som styr.

SO: Vi skriver i boken en del om fiendebilder. Det går emot gemensam säkerhet. Vi har tagit upp att pengar tjänas på krig men vi tar i utredningen inte upp den stora frågan militärindustriella komplexet.

Publ.: Försvarets forskningsanstalt är nära knuten till detta komplex. De får jämt och ständigt komma fram i media. Det är så låg kvalitet.

IH: När Warsawapakten lades ned gav ett löfte att inte närma Nato till Rysslands gränser. Hur dokumenterat är det?

SO: Det är väldigt väl dokumenterat. Det står om det i utredningen.

Publ.: Vapenindustrin byggde upp ett korsvis ägande. Brittisch Aerospace samarbetade med Saab om JAS. Under Kalla kriget fanns OSSE Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa. Finns den kvar?

SO: Ja, den är kvar och vi skriver om den.

KU: Sanktionerna mot Ryssland skapar spänningar och är direkt emot ickevåldsliga lösningar. De skapar också mycket lidande.

SO: Här finns inkonsekvens. Vad är det egentligen vi grundar sanktionspolitiken på? Handel är ett viktigt för säkerhetspolitiskt instrument.

TM: Det verkar som om politikerna håller på att få igenom vädlandsavtalet. Vi måste hitta en väg att gå bort ifrån Nato.

SO: Jag vill inte ta ifrån riskdagen makten. Det är fortfarande mycket bråk inom S och MP. Det finns krav att få inspektera om kärnvapen finns. Ett sätt att backa från Nato. Kampen slutar inte med värdlandsavtalet. Vi måste formulera vad vi gör efter riksdagsomröstningen.

A-L: Hur splittrade är de inom allianspartierna?

SO: De ger ju inte sken av splittring. Bland väljarna är det inte som i riksdagen. Gräsrotsnivån innebär en annan väg. Det är kanske ett tecken på att de här frågorna inte har kommuniserats.

Publ.: Vad tänker du om folkomröstning?

SO: Vi vet alla om den skeva mediabilden. Jag tycker frågan är komplicerad.

IM: Det finns ett behov av folkbildning.

SO: OM ett Natomedlemskap i så fall.

KU: Hur är det, är det möjligt i riksdagen att yrka återremiss, så som man kan göra i kommunfullmäktige?

JL: Ingen större poäng med återremiss för de kan bara lägga undan ärendet någon vecka och så är det tillbaka igen.

SO: Kan de verkligen återkomma så snabbt om argumentet för återremiss är att folkbildning behövs?

SO: Frågan om värdlandsavtal har väckts av Nato, inte Sverige. År 2004 tecknades avtal med Ukraina. Det står på Natos hemsida.

TM: När det gäller kärnvapen har Danmark större restriktioner så att de ej får finnas där vare sig fred eller krig jämfört med vad Sverige kommer att få, Detta enligt Jan Öberg.

IM: Det är inte rätt. Restriktionerna gäller inte i en krigssituation. Vid ett Natomedlemskap kommer Sverige in Nuclear Planning Group för kärnvapen.

Stina avslutar med att läsa dikten ”Tala” av Helga Henschen (man hittar den genom att söka på Google!):

TALA

Tala

du som ännu har läppar
tala

tala med grannarna i farstun
tala med folk på gatan
och i tunnelbanan

den som ännu har öron han höre

skriv ord på papper
på väggar och plakat
bär orden genom staden
högt över huvudet
så alla kan se
dela ut flygblad
om frihet, motstånd, människovärde
fred solidaritet

låt orden flyga som svalor
till fjärran land
vägleda av stjärnorna
som fåglar med gröna blad i näbben
till våra systrar och bröder
i världens fångelser
de som inte kunde tiga

tala

du som ännu har läppar

ord kan bli solar
ord kan bli floder
ord kan öppna portar
och bygga broar
ord kan störta tyranner
om tillräckligt många

av oss
beväpnar sig med ord

tala tala
det är vår skyldighet
mot dem som talade
medan de ännu hade läppar

© copyright Helga Henschen. All Ri

Stina Oscarsons tal den 14 februarii Malmö (rubrik: Vad betyder Värld-landsavtalet och Nato för Sveriges säkerhet?") finns på länken
<https://youtu.be/pCzi3qztzTk>

Man kan där också finna Maj Britt Theorins tal vid samma tillfälle.